DE INCOMBVSTIBILI LINO,

SIVE

LAPIDE AMIANTO

Deque illius filandi modo

EPISTOLARIS DISSERTATIO

AD REVERENDISSIMVM PATREM

FR. BERNARDVM IOSEPHVM

A IESV MARIA

Commissarium, Procuratoremque Generalem totius Franciscanæ familiæ, Terræ Sanctæ, in Romana Curia.

IOANNIS CIAMPINI ROMANI

Magistri Breuium Gratiæ,

A C

In vtraque Signatura Referendarij.

ROMÆ, Typis Reu. Cameræ Apostolicæ. CIↃIↃCXCI.

SVPERIORVM PERMISSV.

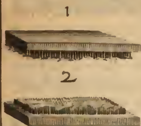
Imprimatur

Si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sac. Apost. Pal.

S. I. Menattus Episc. Cyren. Vicesg.

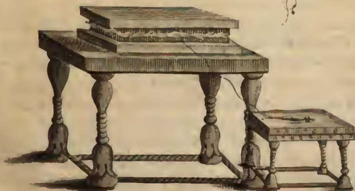
Imprimatur

Fr. Franciscus Maria Forlani Reuerendiss. P. Fr. Thomæ Mariæ Ferrari Sac. Ap. Pal. Mag. Soc. Ord. Præd.

1
2

5
4
6

7

3
8

RATISSIMA sunt beneficia parata, facilè occurrentia, vbi nulla mora fuit, nisi in accipientis verecundia, dixit sapientię ille fons L. Annęus Seneca lib. 2. cap. 1. de Beneficijs. Inter pręclaras igitur Reuerendissimę Paternitatis tuę animi dotes, quibus te ornauit Altissimus, benefaciendi voluntas mirum in modum excellit, ac relucet, cuius ego testis esse possum, nam cùm nulla nobiscum intercederet necessitudo, nihilominus Paternitas tua mihi roganti, vt ex Orientalibus plagis, si quæ in illis partibus sacra extarent musiua, illorum exempla transmitti curaret, meæ petitioni statim arrisit, ac me inclytæ Bethlehemitanæ Ecclesiæ musiuorum operum, accuratissimè delineatorum, exemplari ditauit; idque non solùm per quam celerrimè, verùm summâ cum liberalitate præstitit, dum me ab omnibus prorsus impensis, quæ haud leues necessariò fuère, reddidit immunem; ac præterea meum Cimelium Sancti Sepulchri modulo, nonnullisque curiosis illarum Orientalium partium rebus auxit. Quare animo reuoluens quid facere valerem, vt Mnemosynon hoc omnibus innotesceret, cùm gratus animus inter virtutes omnes laudatissimus, ac res Deo, & hominibus grata, iucunda, bonique nominis sit. Docuit enim nos mellifluus Clareuallẽsis Abbas; In referẽdis gratijs virum non tardum esse debere, non segnem, sed ad singula dona gratias agere. Sanctus verò Ioannes Chrysostomus hom. 25. supra Matthæum dixit: Optimã beneficiorum custodem esse ipsam memoriam beneficiorũ, ac perpetuam confessionem gratiarum. Propterea nolui à te mihi collatum beneficium sub silentio præterire, sed palam omnibus facere, & in grati animi tesserã aliquid promere. Cùm igitur tuis sacris studijs etiam illa naturalis philosophiæ coniungas, propterea que à me sciscitaueris, an in Aca-

demia Physico-mathematica, quæ domi meæ iam à multis habetur annis, frustum aliquod incombustibilis lini Amianti demonstratum fuerit; tuæ huiusmodi petitioni statim respondi, non solùm huiusce rei eâdem in Academia sæpius periculum fuisse factum; verùm etiam eiusdem lini filandi modum à quodam Amico iam me didicisse, quem publici iuris sæpe facere decreueram, sed vsque ad hodiernam diem distuli, & vt curiositati tuæ pro viribus indulgerem, & linum, & frustulum, & chartam ex eadem materia confectam, tibi ostendi, & in signum deuinctionis meæ dono dedi. At pro maiori huius rei eruditione quidquid eâdem in Academia de ea re dissertũ fuit, & lini huiusmodi filandi modum, vix paucissimis hodie notum, tuis sub oculis ponere, tuique sub nominis auspicio palam facere decreui. Accipe igitur ea, quæ dicturus sum, hilari, gratoque animo, tanquam à deuincto corde prouenientia.

Amiantus lapis est, sic dictus à græca voce ἀμίαντος, quæ à verbo μιαίνω originem ducit, quod *maculare* denotat. Propositio verò α priuationis signum est, scilicet non maculare, quare Αμίαντος idem sonat, ac *immaculatus*, Fortun. Licet. de Lucernis lib. 2. cap. 14.

Ab eisdem Græcis denominatur ἄσβεστος, quod apud ipsos Calx dicitur, eò quia in igne durat, ac candorem, purificationemque in eodem, vt Calx, acquirit; idem Licet. lib. 3. cap. 27.

Nec desunt qui lapidem istum βοστρυχίτιν appellant à Comarũ similitudine. Alij verò Poliam, siue σπαρτοπολίαν spartopoliam denominant, quia tanquam linum netur.

Latini verò linum viuum vocitant, quoniam in igne minimè extinguitur; quandoque verò linum Charystium, siue Carpasium, aut Creticum denominant, à locis in quibus foditur, vt infra fusiùs demonstrabo.

Quan-

Quando à fodinis eruitur diuersorum colorum apparet, nempe albi, subalbidi, subrubei, plumbei; quare nonnulli huiusmodi coloribus inducti, Amiantum credidêre idem, ac alumen plumæ esse. At à veritate se alienârunt, quoniam eosdem lapides minimè periclitati fuêre, vt eâdem in Academia factum fuit.

Huiusmodi lapis, qui ad meas peruenit manus, quatuor est specierum, cùm ex quatuor diuersis fodinis, diuersis in locis sitis, erutus sit.

Primus, quem mihi iam à pluribus annis transmisit bon. mem. Carolus Fabritius Iustinianus, Episcopus Marianensis in Corsica, longus est, cùm nonnulla frustula, quæ ligneam formam habent, ad dimidij, & vltra, palmi longitudinem se protendant, coloris subalbidi, ad rufum tendentis.

Alter plumbei coloris, ad argenteum appropinquantis, mollior, breuiorque est, cùm in longitudine tres palmi vncias minimè excedat. Lapis eruitur iste ad Sextum Ligurię, vulgò *Sestri di Ponente*: eumdē lapidem mihi transmitti ex illo loco curauit bo. me. Ludouicus Perez Ord. Carmelit. in publico Romano Lyceo Theologiæ Lector, cùm prope fodinam eiusdem Religionis Patres Cœnobium habeant.

Tertius verò omnium infimus, veluti squammis, vna super alteram impositis, ad cepæ formam compositus est, terrei coloris in nigritudinem vergentis, intermixtis quandoque nonnullis albis superficiebus, siue delineamentis, nonnullis verò nigris, alijs subrufis, siue terreis: in longitudinem vix ad duo minuta vnciæ palmi Romani pertingit, quare potius ad conficiendam chartam, quàm ad nendum aptus videtur: hunc à Paternitate tua Reuerendissima accepi, quem è Cypro tibi transmissum fuisse asseruisti.

Cùm hæc exarabam superuenit R.P. Siluius Bocconus Monachus Cisterciēsis, in seculo Paulus Bocconus nomina-

tus, vir apprimè in rebus naturalibus, præsertim Botanicis, eruditus, deque Academia optimè meritus. Is mihi significauit, penes se habere Amiantum, sibi Parisijs dum degeret, traditum, è Pyrenæis montibus erutum, cuius Amianti nonnulla frustula mihi successiuè misit. Amiantus iste omnibus, quos vidi, longior est, nam palmum Romanum æquat. Ab alijs verò in qualitate differt, nam eius filamenta crassiora, & asperiora sunt. Ac dum ista prælo subijciebam, accessit Ill. & Eruditus Vir Paulus Maffei Eques S. Stephani, qui mihi retulit etiam in Volaterranis montibus ipsum reperiri Amiantum. Hæc breuiter de huiusmodi lapidis speciebus dicta sint. Modò ad historicos, qui de illo tractârunt, descendo.

Nimis tamen à breuitatis scopo aberrarem, si quidquid omnes de huiusmodi celebri lapide scripsêre, enarrare vellem, eò magis, quò magis ipsi in idem incidêre punctum; quoniam ex vnico fonte hausêre aquam, nempe è magno illo naturæ Indagatore Plinio Seniore, quem Lanzius orat. pro Italia meritò naturæ Bibliothecarium appellat. Laudatus igitur Plinius lib. 19. cap. 1. de Amianto sic fatur: *Inuentum iam est, quod ignibus non absumeretur. Viuum id vocant ardentesque in focis conuiuiorum ex eo vidimus mappas, sordibus exustis, splendescentes igni magis, quàm possent aquis. Regum inde funebres tunicæ, corporis fauillam ab reliquo separant cinere. Nascitur in desertis, adustisque Sole Indiæ, vbi non cadunt imbres, inter diras serpentes, assuescitque viuere ardendo, rarum inuentu, difficile texu propter breuitatem. Rufus de cætero color, splendescit igni. Cùm inuentum est æquat pretia excellentium margaritarum. Vocatur autem à Græcis Asbestinum ex argumento naturæ. Anaxilaus auctor est, linteo eo circundatam arborem, surdis ictibus, & qui non exaudiantur, cædi. Ergo huic lino principatus in toto orbe.*

Non-

Nonnulla in hac Pliniana narratione animaduertenda sunt; nam, quòd sit rarum inuentu, ac in desertis, adustisque Sole Indiæ, vbi non cadunt imbres, inter diras serpentes, ac cùm inuentum fuerit æquet pretia excellentium margaritarum, huicque principatum in toto orbe tribuat; hæc Plinij æuo fortasse accommodari possent; dico fortasse, quoniam Dioscorides, qui Plinium longè præcessit lib. 5. cap. 13. narrat, Amiantum lapidem in Cypro nasci alumini scissili persimilem; & quia mollis est, ex illo telæ conficiuntur, quæ populo admirationem præbent, quoniam in igne positæ accenduntur, flammamque concipiunt, nec ob id in aliqua sui parte comburuntur, sed splendidiores euadunt. Ideo ex hoc Dioscoridis loco elicitur, non solùm in India, verùm etiam in alijs erui locis, vndè tam rarus inuentu minimè erat, & per consequens tam excellentis pretij, vt Plinius exagerat.

In hunc Dioscoridis locum notat Matthiolus, lapidem istum non solùm in igne permanere, nec suum amittere splendorem, sed si ante coinquinatus fuerat, ex igne erui mundum, & splendidum; vocari Asbeston, quia in lucernis pro ellychnio inseruit, nec solùm non extingui, donec gutta olei sit, verùm etiam non comburi. Lapidem istum neri, pecti, & texi. Hieroclem scribere, Brachmanes Indiæ Philosophos ex eodem lapide confecisse vestes, vt propriæ diuinitatis posteris memoriam relinquerent. Subdit ex codē lapide olim funestas etiam textas fuisse vestes, quibus Regum mortuorum cadauera amiciebantur, vt cùm ipsa comburerentur, eorum cineres, ab illis lignorum distincti remanerent, vt sepulturæ tradi possent. Postea idem Matthiolus præcitatum Plinium hallucinatum fuisse redarguit, dum putat hasce telas ex quodam Indico lino confici, ac eiusdem Plinij supra enarrata refert verba, subdens, asserta à Plinio partim vera, partim fabulosa esse. Sed Matthioli pace, huiusmodi Plinij hallucinationem, siue fabulam, vt Matthiolus asserit, minimè obser-

uo, dum linum hoc ipse Plinius Asbestum vocat, quod idem est, ac Amiantus, vndè quæstio de nomine appellari potest; nam vox *Asbestos* græcè, inextinctus, scilicet qui extingui nequit, latinè sonat; sicut dixi supra calcem denotat, quæ in igne durat; & idem Plinius lib. 37. cap. 10. scribit, Asbeston in Arcadiæ montibus nasci, colorisque ferrei esse. Quæ qualitates Amianto tribui possunt, cùm eundem lapidem, siue alium ab eodem non absimilem esse putem, sed respectu regionum, fodinarumq; in aliqua parte inter se discrepare, vt in principio de quatuor Amianti speciebus, apud me extantibus enarraui. Laudatus Plinius etiam lib. *36*. cap. *19*. Amianti meminit, asserens, Aluminis similem esse nihilque igne deperdere. Quare cùm in igne duret, vt Asbestos, eiusdem naturæ ipsum esse fateri oportet. Cùm igitur omnes isti Scriptores ex antecedentibus desumpserint Auctoribus, & præfatorum lapidum species præ manibus minimè habuerint, periculumque de eis haud fecerint (quòd si fecissent, vtique narrauissent) mirum propterea non est, si aliquâ in parte lapsi fuerint, quia oculares testes haud quaquam fuêre; quare concludi posse mihi videtur, omnibus lapidibus, ex tenuibus, ac mollibus filamentis, in igne persistentibus, à natura compactis, tam Amianti, quàm Asbesti, siue lini viui, aut alterius vocis, permanentiam in igne denotantis, nomen meritò tribui, atque aptari posse. Multa copiosiori calamo collegit diligens, & eruditus Scriptor Georgius Agrìcola de natura fossilium lib. 5. vbi sic de nostro lapide ait: *Sequitur Amiantus, qui quanquam ex lapide calcis, & gypso non fiat, sed ex sui generis succo: tamen etiã propriæ est naturæ. Amiantus verò dictus est, quòd ignis adeò non inquinet ipsius splendorem, vt etiamsi in eum coniiciatur sordidus, nihil deperdens, nitidus, & splendescens extrahatur. Idem vocatur Asbestos, quòd in lucernis (fiunt enim ex eo thryallides) semel accensus non extinguatur, dum aliquid olei supererit: nam ignibus non absumitur. Idem*

quia

quia pexis mulierum crinibus similis est (etenim in eam figuram formatus plerunque venditur) à Zoroastre nominatur Bostrychites, quia caniciei hominis, ab alijs polia, ab alijs corsoides, quia sparti caniciem interdum præsefert, spartopolia; quia manibus netur, & texitur, à quibusdam linum: & quidem à Græcis Asbestinum, quòd ex Asbesto factum sit: à Plinio viuum, quòd in igne non soleat mori: à Pausania Carystium, quòd effodiatur ad Carystum: quia denique ad alumen scissum similitudinem habet, à Quadrigario alumen. Nascitur autem in Belgica ad Namurum: in Eisfelda, non procul ab Ilfelda Monasterio: in Norici metallis suaci: in Arcadiæ montibus: ad Carystum Euboeæ oppidum: in Scythia, in India, in Aegypto. Color ipsi, vel candidus, vel cinereus, vel rufus, vel ferreus. Sapore differt ab alumine scisso, nam hoc astringit, Amiantus parùm pungit linguam, minimè verò astringit. Quòd ad figuram attinet, Amiantus iam scissus capillo assimilis est, qui potest scindi bacillo. Quod ad naturam pertinet, non aliter ac metalla humorem habet internum, siccitatem externam. Quem humorem ignis, quia potentior est eius calore, nequit consumere: sordes ad lapidem adhærentes consumere potest. Ardentes, inquit Plinius, in focis conuiuiorum ex eo vidimus mappas, sordibus exustis splendescentes, igni magis, quàm possent aquis. Quin ea oblita non accendi, obsidione Athenarum sub L. Sylla Quadrigarius compertum scribit. Sed ipse, vt dixi, alumen appellat. Quamodo etiam Strabo videtur appellare, cùm ait bitumen ardens alumine restingui. Athenis in aurea Mineruæ lucerna, quam fecit Callimachus, inerat thryallis ex lino Charystio, quod Pausanias scriptum reliquit. Vetus igitur est, & Atheniensium exemplo multis in regionibus hodie vsitatum, Amianto vti ad ellychnia. Idem lapis lauatur, pectitur, netur, texitur, tametsi quia breuis, difficulter: conficiunturque ex eo non solùm mappæ, qualis est Romæ, sed etiam

mantilia, quale in Saxonia Verebergi. Ex eo Brachmanes Indorum Philosophos sibi vestes confecisse Hierocles scripsit. Ex eo etiam quondam funebres Regum tunicæ fiebant, quibus induti in rogos ardentes imponebantur; vt corporum cinis à lignorum cinere secretus, & seclusus in sepulchro condi posset. Quanquam autem Plinius scribat, hoc linum rarum inuentu esse, & cùm inuentum fuerit æquare precia excellentium margaritarum: tamen hodie, quoniam eius copia extat in metallis Norici, satis vili precio venditur.

Progrediar modò ad differendum aliquid de lucernis perennibus, quæ ex oleo, hoc à lapide extracto, cum eiusdem lapidis ellychnio pręparabantur, vt aliqui enarrant.

Ad huiusmodi indagandam veritatē iam à pluribus annis tentaui si quid oleacei humoris ex eodem lapide extrahere valerem: propterea oblongam cucurbitulam vitream, bene lutatā, Amianto repleri iussi, ac apposito suo receptorio, clausisque iuncturis, ignem, seruatis gradibus, accendi feci, & nil aliud ex eodem lapide exijt, nisi paucæ humidi guttulæ, potius ex aëre, quàm ex lapide, qui siccissimæ naturæ est, prouenientes. Experientiam hanc denuo reiterari mandaui, occasione, quâ eadem Paternitas tua præfatum Cyprium Amiantum ad me transmisit, qui aliquem humorem, ex aspectu, in se continere præseferebat; at incassum experientia cecidit, cùm ex eo nihil, præter tres, aut quatuor guttulas prædicti humoris exierit, qui accendi nequit; cùm aquea substantia sit.

Vlteriùs Ellychnium ex eodem lapide depurato confeci, quod immissum in oleo arsit, donec oleum, quo illinitum fuerat, durauit, quo consumpto, non obstante, quòd in lucerna aliud fuisset oleum, nihilominus ipsum Ellychnium extinctum est; idque in causa esse putarem, quia particulæ lapidem componentes ita aridæ, & minutissimæ sunt, vt nullos poros inter se contineant

ad

ad assugendum, attrahendumque oleum. Nam ad Solem obseruaui, habens præ manibus lapidem istum præparatum, & digitis eum frians, multas ex illo minutissimas, ac lucidas partes argentei coloris, visui vix perceptibiles, decidisse; quare hallucinari illos puto existimantes, Ellychnia hoc ex lapide confici posse, cùm attractionis sint expertia, quod necessarium in eisdem est.

Periclitatus sum etiam hunc lapidem, illum exponendo ignis repercussioni vitreariæ vstrinæ per tres continuas hebdomadas, qui post præfatum tempus illæsus euasit, sed quid purpurei coloris contraxit.

Etiam ligneam desumpsi virgulam, quam præparato Amianti lino quaquauersum vestiui, adeòvt nullum ignis contactum sentire posset, nihilominus eandefacto lino, breui virgula in carbonem conuersa fuit.

Hinc sequitur, quòd totum id, quod exardet, consumitur, at Amianti ignis tormento commissi nil deperit, quia non ardet, neque flammam reddit, & quamuis ignitus fiat, attamen non comburitur. Consumitur nihilominus, dum eum accendendo, & contrectando, aliquã sui partem amittit, quamuis sit paruissima quantitas, quoniam eundem tam ante, quàm post, iustissimâ bilance ponderaui.

His breuiter enarratis de huius Salamandræ natura, nunc ad promissum filandi modum deuenio.

Antequam lapis iste neatur sequenti forma præparandus est. Accipitur, & infunditur in aquam lapis, quę si calida sit, citius operatur, ibiq; per aliquod temporis spatium, quod ad arbitrium est, in infusione relinquitur. Deinde manibus contrectatur, perstringitur, & dilatatur, vt ex illo quædam tenuissima exeat terra, quæ ad similitudinem albæ est calcis, quæque lapidis filamenta inter se coniuncta detinebat. Ex hac terra aqua densa fit, & lactescens, quæ proijcitur, & noua superinfunditur, & iterùm manibus dilatatur, posteà obstringitur, & premitur,

vt ex hisce iteratis operationibus ab omni purgetur calce; & hæc operatio fiet quinquies, sexies, & pluries, quia magis linum ab heterogeneis partibus purgatur. Successiuè tota massa è vase eruitur, & ipsum purgatur vas, quia in fundo multæ heterogeneitates remanẽt. Experientia plura docebit. Lapidis filamenta, quæ linũ appellari possunt, expansa ponuntur super aliquod capistrum, siue aliud simile, vt facilè aqua percolari, & faciliùs ipsum linum exsiccari possit.

Ex hisce quatuor Amianti speciebus meliorem inueni illam ex Insula Corsica, quia longa, & mollis est, illam verò Cypriam omnibus alijs deteriorem; quia non solùm omnium breuissima, sed adeò dura est, vt antequam in aquam ad dissoluendum ponatur, ferreo pistillo in mortario oporteat tundi, & nihilominus difficilè à terra separatur; vndè ad nendum haud est apta.

Cogor hìc ab instituta oratione aliquantisper deflectere, Paternitatique Tuæ Reuerendissimæ sententiam meam exponere. Valde quidem dubito, lapidem hunc ad te ex Cypro transmissum, ex illius genere non fuisse, qui netur, sed alium, vtcumque repertum; nam de isto Cyprio sic meminit Pancirolus in suis rebus memorabilibus titulo 4. *His, inquit, consentanea esse videntur, quæ de Cretico lino scripsit Strabo lib.* 10. *Id enim petram esse ait, quam attritam, capillamentis tantùm remanentibus, excussa terrea materia, pectinibus aptari, contextamque inde telam per optimè confici. Eam autem igne non vri; sed sordidatam in ignem proiectam emundari. Ipseque adeo Podocattarus Cyprius Eques, qui nostro hoc seculo de rebus Cyprijs An. MDLXVI. historiam prodidit, Linum Cyprium penes se habitum Venetijs ostendit, in ignem id inijciens, at illæsum, ac perpurgatum, mundatissimumque inde recipiens. Verùm illud magno est miraculo, quòd huiusmodi contexta tela non quidem ab herbis originem ducat, sed à lapide Amianto: qui in Cypro Insula*

reper-

repertus, malleo contunditur, contusus, excussa terrea superfluitate, capillamentis suis, lini speciem retinet, ac contexitur in telam. Id visum in Podocattari ædibus, coram eximiæ virtutis viris, non paucis testatur Porcachius tab. 2. Funeralium. Propterea ex hoc Amianto linum confectum, & incombustibile, vt perpetuò lampadibus arderet in Baptisterio suo Romæ Constantinus Imperator statuerat, referente Damaso in Siluestro Papa. Quin & Ludouicus Viues in scholio ad D. August. lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 6. testatur se Lychnia Parisijs permulta vidisse, quæ lucernis semper ardentibus nunquam absumerentur. Mantile quoque Louanij medio conuiuio igni datum, redditumque Domino mundius, splendidiusque, quàm posset aquis, aut smegmatibus quibuslibet, prout literis hoc consignauit Simon Maiol. part. 1. Dierum Canicul. colloqu. 20. fol. 633. & seqq. His non absimilis, si non idem planè fuerit, lapis ille ad Carystum nascens, quem incolæ pectunt, nent, texunt. Indè mantilia conficiuntur egregiè contexta. Ea vbi sordescunt, in flammas proiecta, non secus emundantur, quàm si maculas aqua elueris. Mentionem huius facit Matthæus Raderus (quem dum notas hasce meas recenseo, primum vidi) in commentar. ad Martial. lib. 9. Epigram. 77. Meminit Cælius Rhodigin. & Ellychnij, lino Carpasio constantis, & in id ignibus nullum omninò ius fuisse scribit lib. 14. lect. antiq. cap. 18. circa finem. Refert quoque Plinius huic lino principatum in toto orbe esse: & Linteo eo circundatam arborem surdis ictibus, qui non exaudiantur, cædi. Hæc Pancirolus. At vndè discesserat oratio reuertatur. Nuper dixi de modo lapidem reducendi in linum, nunc, quâ formâ illud neatur, exponam.

Primo loco referam ostensum mihi modum, qui talis est: pectines duo minutissimis, ac tenuissimis dentibus sumantur, vt in figura 1. & 2. ad instar illorum, quibus carminatur lana ad conficiendos pileos, siue pannos texendos,

dos. His leuissimè carminetur linum; deinde inter amborum pectinum extremitates ipsum linum claudatur, ita vt foris promineat, ipsique pectines coli vicem præstent: superponantur deinde ipsi pectines alicui mensæ, siue scamno, ibique firmentur, vt figura 3. sumatur postea paruus, tenuisque fusus, vt figura 4. qui superiùs vncinunculū habeat, vt figura 5. & inferius verticulum, vt figura 6. vt facilè circumuolui possit, fusus subtili filo induatur; deinde vrceolum cum oleo oportet habere, vt figura 7. cum quo digitorum Indicis, & Policis interiores extremitates loco saliuæ illiniantur; ad hoc, vt primo loco cutis conseruetur, quia Asbestinum linum corrosiuum est, & excoriat; secundo quia oleum ipsum linum mollius reddit, & ob id commodiùs netur, quia faciliùs cum lino coniungitur. Accipitur ergo ipsum filum, & vnitur cum lino viuo, existente in pectinibus, & circumuoluendo ipsum filum cum eodem lino coniungitur, quod non sine maxima patientia, ac tædio peragitur. Quādo igitur satis fili præfato lino vestitū fuerit, poterunt ex eodem formari, siue texamenta, italicè *fettuccie*, siue *nastri*; poterit etiam teli confici; sed periculum de hac minimè feci. Quando hęc confecta fuerint oleo liniuntur, & proijciuntur in ignem, quæ statim accenduntur. Ignis deuorat filum, & purum remanet amentum, siue tela.

Secundo loco dicam, quid in hoc nendo lino experientia, quæ rerum omnium magistra est, me docuerit; nam vidi, quòd linum Asbestinum difficilè filo vnitur, & cò difficiliùs, quò ipsum linum est breuius, vndè, loco fili, linum commune sumpsi, quod appositum colo, vt moris est, & desumptis tribus, vel quatuor filamentis lini viui, quæ intermixta, & inserta in filamentis lini communis in hisce implicantur, & circumuoluendo faciliùs vniuntur, & connectuntur; vndè filum ex hisce proueniens firmius, & durius ad texendum euadit. Quare pectinibus vti, non est opus, quia potius dilacerant, ac abbreuiant Amianti fila,

quàm

quàm vllam præſtent vtilitatem , at ſufficit ponere Aſbeſtinum linum in aliquo caniſtro , ſiue menſa , illudque in parua diuidere filamenta, ad placitum, lino communi inſerenda . Et hæc de modo nendi, nunc ad formandam chartam me confero .

Quando iſte abluitur Amiantus,& à calce expurgatur, in vaſis fundo quædam Amianti partes remanent,quę omnibus alijs breuiores ſunt,quęque ab alijs ſeparantur;cùm ob illarum breuitatem ad nendum minimè ſint aptę;ex hiſce igitur partibus conſueto modo charta formatur.

Nunc ſupereſt, vt aliquid breuiter exponam, quomodo Amiantus iſte ſic filatus , ac textus diu conſeruetur ; nam propter maximam eius ariditatem manibus eum contrectando in tenuiſſimas abit partes , vt ſupra enarraui . Quare melius , vt conſeruetur tela , ſiue quodcumque aliud opus ex Amianto confectum oleo illiniendum eſt ; nam oleum lapidis conſeruationi mirum in modum prodeſt . Ex hac igitur illinitione non ſolùm ipſius lapidis deducitur perennitas ; verùm etiam quomodo lapidis incombuſtibilitas demonſtretur ; nam faciliùs ipſe accenditur lapis , flammaque attollitur , duratque donec totum oleum abſumatur ; vndè tela illa , quæ ante accenſionem olei inquinata , conſpurcataque apparebat , poſt combuſtionem candida , & nitida euadit ; quæ poſtea ſingulis vicibus ad conſeruationem , vt dixi , illinienda eſt , ſicque in ſcrinio ſeruanda .

Hæc ego quæcumque ſint in publicum,in Paternitatis tuæ Reuerendiſſimæ gratiam,expoſui, tuoque nomini conſecraui . Ea tu accipe eodem hilari vultu, bonoque animo, quo tibi dicata ſunt ; & me amare perge . Vale .